

OBRONNOŚĆ EUROPEJSKA I PROBLEM SUWERENNOŚCI TECHNOLOGICZNEJ W SFERZE MILITARNEJ. KOMENTARZ DO RAPORTU SIPRI

WPROWADZENIE

W marcu i kwietniu 2025 roku ukazały się publikacje Sztokholmskiego Międzynarodowego Instytutu Badań nad Pokojem (SIPRI) zawierające dane na temat wydatków obronnych i handlu bronią na świecie. Rośnie uzależnienie państw europejskich od amerykańskich technologii militarnych. W niniejszym komentarzu wskazane zostało, co z tego wynika dla perspektyw suwerenności technologicznej państw europejskich w sferze obronności.

KONTEKST MIĘDZYNARODOWY

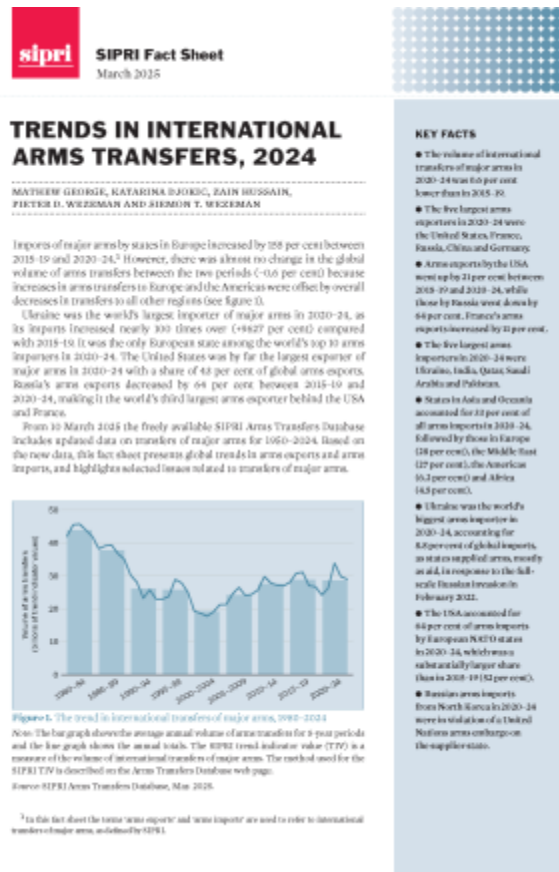
Kryzys współczesnego porządku międzynarodowego. Międzynarodowe wskaźniki polityczne i gospodarcze wskazują na niekorzystne trendy w obszarze bezpieczeństwa: Badania potwierdzają, że od 20 lat następuje spadek jakości demokracji ([Freedom in the World](#)). Dostrzegalny jest spadek jakości rządzenia ([Bertelsmann Transformation Index](#)). Konflikty elit w państwach zamożnych poszerzają się, co rodzi populizm i obniża spójność społeczną ([Fragile States Index](#)). W przypadku toczonych konfliktów międzynarodowych nastąpiło największe pogorszenie wszystkich wskaźników od 2008 roku, co odnotowano w blisko 80 krajach ([Global Peace Index](#)). Spośród 163 krajów uwzględnionych w badaniach GPI aż 122 były zaangażowane od 2008 r. w co najmniej jeden konflikt zewnętrzny. Nie wszystkie państwa się zbroją, ale globalne wydatki na zbrojenia należą dziś do największych w historii.

Unia Europejska pozostaje nadal jednym z najbezpieczniejszych miejsc na świecie, ale najbliższe lata przyniosą Europie duże wyzwania militarne. O niektórych z nich informują najnowsze statystyki, opublikowane przez SIPRI, takie jak [Trends in International Arms Transfers, 2024](#).

GLOBALNE ZBROJENIA

Od 2015 roku rosną globalne wydatki na zbrojenia. W ciągu dekady poprzedzającej rosyjską inwazję na Ukrainę [wydatki na cele militarne wzrosły o prawie 20%](#). W samym tylko 2023 roku wzrost wyniósł 6,8%, a zarejestrowane pomiary wskazywały [najwyższy poziom wydatków](#)

[militarnych w historii](#). Pomimo przyrostu populacji na świecie, średnie wydatki wojskowe są obecnie najwyższe od 1990 roku, [zbliżając się do 2,5 bln dolarów](#) i przekroczyły 300 dolarów (USD) na osobę.

Współczesna Europa stała się jednym z głównych rynków dla produkcji zbrojeniowej.

Wydatki wojskowe w Europie oscylują wokół [600 miliardów dolarów, co stanowi wzrost o 62% w porównaniu z 2014 r.](#) Nawet odliczając wydatki wojenne Rosji i Ukrainy (SIPRI zalicza oba państwa do Europy wschodniej) wzrost wyniósł ponad 43%. Wydatki wojskowe członków NATO w ciągu dekady wzrosły o jedną piątą i zbliżają się obecnie do 60% wydatków militarnych na świecie.

Państwa zachodnie odpowiadają za ponad 70% sprzedaży broni na świecie.

[Największym eksporterem pozostają Stany Zjednoczone](#), które w ostatnich 4 latach sprzedały broń do 107 państw (więcej niż kiedykolwiek), a ich

1. Źródło: SIPRI.org (kwiecień 2025)

udział w światowym rynku wzrósł w tym czasie z 35 do 43%. Spośród 100 największych światowych przedsiębiorstw zbrojeniowych aż 41 mieści się w USA, a ich zyski roczne przekraczają 300 mld USD. W 2024 roku USA odpowiadały za aż [64% dostaw broni do Europy](#) (w tym około połowa zaopatrzenia Ukrainy) i to pomimo faktu, że kraje europejskie dysponują nowoczesną produkcją zbrojeniową. Dlaczego tak się stało?

ZALEŻNOŚĆ EUROPY OD BRONI Z USA

W ciągu ostatniej dekady państwa europejskie podwoiły swój import broni (wzrost o 105% w latach 2015-2024). Prawie dwie trzecie importu broni pozyskanej przez państwa europejskie w pochodziło z USA. W poprzedniej dekadzie produkty z USA odpowiadały za około połowę europejskiego importu.

Obecnie po raz pierwszy od dwóch dekad Europejczycy posiadali większy udział w amerykańskim eksporcie (35%), niż region Bliskiego Wschodu (33%).

Zależność państw europejskich od broni z USA pozostaje na wysokim poziomie, pomimo faktu, że państwa europejskie, takie jak Francja, Niemcy, czy Wielka Brytania są wpływowymi eksporterami. Na tą sytuację składa się kilka przyczyn. Eksperci SIPRI uważają, że zakupy broni z USA pozwalały zacieśniać więzi sojusznicze, otrzymywać dostęp do najnowszej broni i części zamiennych. Ponadto, same USA zamawiają znaczne ilości broni dla swoich sił zbrojnych, co sprawia, że broń produkowana w USA jest tańsza, a jej czas dostawy krótszy w porównaniu do broni europejskiej, zwłaszcza nowych systemów.

Europa kupuje w USA głównie broń uderzeniową, taką jak samoloty i śmigłowce bojowe. W ciągu ostatnich 5 lat państwa NATO otrzymały z USA ponad 150 samolotów bojowych i ponad 60 śmigłowców bojowych, a do końca 2024 roku zamówiły kolejne 472 samoloty i 150 śmigłowców. [Dużo mniejszym zainteresowaniem cieszą się](#) amerykańskie okręty, czołgi, pojazdy opancerzone i systemy artyleryjskie (wyjątkiem jest tu Polska, która pozyskuje również te rodzaje uzbrojenia). Europejczycy są jednak w stanie wyprodukować te typy broni sami lub pozyskać z innych miejsc.

CZY EUROPA MOŻE BYĆ NIEZALEŻNA MILITARNIE?

W rezultacie rosnącej zależności państw europejskich od amerykańskiego importu broni [pojawiały się apele](#) ze strony europejskich państw NATO o podjęcie kroków w celu wzmocnienia przemysłu zbrojeniowego w Europie. Apele te opierają się na kilku argumentach:

- **Argument militarny** - duże zakupy w USA powodują uzależnienie europejskich armii od technologii amerykańskich;
- **Argument polityczny** - pojawiły się wątpliwości w zakresie wspólnoty wartości między elitami amerykańskimi a europejskimi;
- **Argument ekonomiczny** - Europa posiada swoje technologie militarne i powinna je lepiej promować;
- **Argument logistyczny** - amerykańskie firmy korzystają z globalnych łańcuchów dostaw, co może w przyszłości zmniejszyć ich adaptację do zagrożeń oraz spowolnić produkcję.

Przez dekady europejski system dowodzenia NATO był zależny od dowództwa amerykańskiego (SACEUR), a dowództwa NATO są powiązane

z flotami USA. W ostatnich latach UE opublikowała scenariusze rozwoju współpracy obronnej do 2025 roku (2017), aktywowano PESCO (2017), PADR i EDIDP (2018), następnie UE powołała Europejski Fundusz Obrony (2021) oraz przyjęła [Kompas Strategiczny](#) (2022). W ostatnich latach Komisja Europejska ogłosiła [strategię dla przemysłu obronnego](#) (2024) z perspektywą do 2035 roku i ogłosiła [Białą Księgę w sprawie obronności europejskiej](#) (2025).

Wszystkie te inicjatywy miały na celu wzmocnienie suwerenności technologicznej Europy w dziedzinie militarnej. UE stara się animować współpracę zbrojeniową państw i koncernów europejskich. Będzie to jednak proces długotrwały, ponieważ europejskie przemysły zbrojeniowe produkują głównie na rynki lokalne. Uzależnienie europejskiej części NATO od armii USA i rosnąca zależność od broni amerykańskiej są przeszkodą dla budowy autonomii strategicznej i suwerenności technologicznej w obszarze militarnym.

FRANCJA I PERSPEKTYWY SUWERENNOŚCI TECHNOLOGICZNEJ W UE

Pozycja państw europejskich w globalnej produkcji zbrojeniowej pozostaje znacząca i rośnie. Według bazy [SIPRI Arms Transfers Database](#) główne europejskie państwa NATO, takie jak Francja, Niemcy, Włochy, Hiszpania i Wielka Brytania posiadają łącznie około 27% światowego eksportu broni. To znacząco przewyższa globalne udziały Rosji (7,8%), czy Chin (5,9%).

Głównym europejskim graczem jest Francja. Raporty SIPRI potwierdzają, że w latach 2020-2024 [Francja stała się drugim eksporterem broni na świecie](#), dostarczając broń do 65 państw. Awans ten był możliwy, ponieważ w analogicznym okresie, z racji toczzonej wojny, Rosja ograniczyła sprzedaż swojej broni o 64% i spadła w tym zestawieniu na trzecie miejsce. Należy

jednak zaznaczyć, że pomimo tego sukcesu, udziały Francji w rynku zbrojeń (9,6%) są ponad czterokrotnie mniejsze niż Stanów Zjednoczonych (43%).

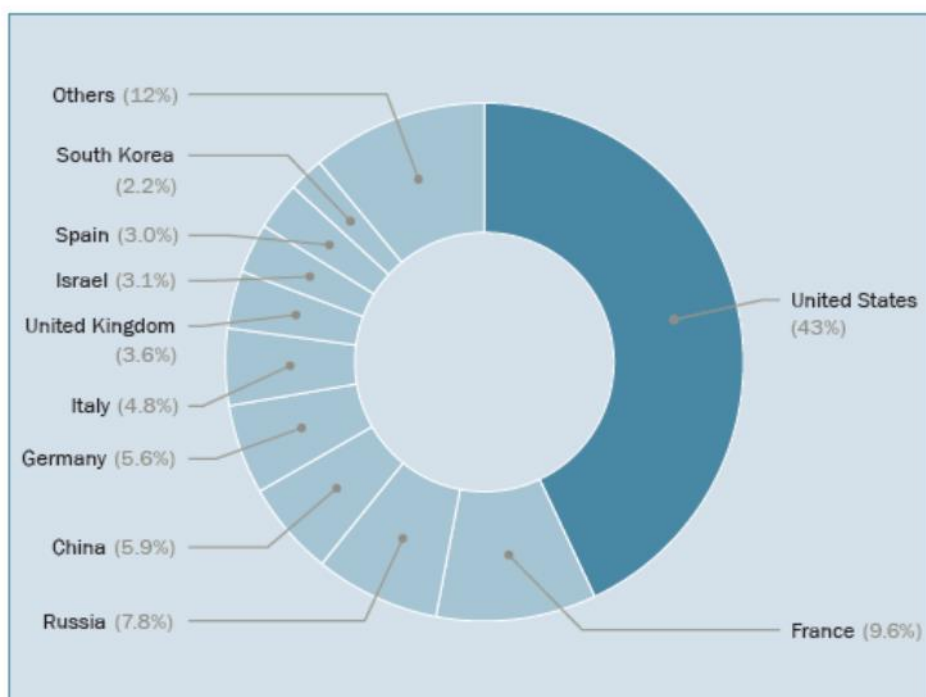

Figure 2. Global share of exports of major arms by the 10 largest exporters, 2020-24

Source: SIPRI Arms Transfers Database, Mar. 2025.

Sprzedaż francuskiej broni [wzrosła o 72% w stosunku do lat 2010-2014](#). Największa część eksportu (35%) trafiła do państw Azji i Oceanii, a kolejne 28% trafiło do Bliskiego Wschodu. Największym pojedynczym odbiorcą francuskiego eksportu broni w ostatnim okresie były Indie, na które przypadało prawie 30 procent, czyli niemal dwa razy więcej niż wszyscy europejscy odbiorcy razem wzięci. Wzrost francuskiego eksportu broni był w dużej mierze spowodowany zamówieniami zaawansowanych samolotów bojowych Rafale do Indii, Kataru, Egiptu, Grecji i Chorwacji (zamówienia przekraczają 200 szt.).

Problemem Francji i innych europejskich producentów jest ograniczona skala produkcji. Ponadto, w Europie występuje daleko posunięta specjalizacja przemysłowa, gdyż produkuje się [tu około 180 systemów broni, a aż 80% produkcji i 90% wydatków B+R ma charakter narodowy](#). Oznacza to, że nawet zainicjowana przez UE wymiana informacji oraz dziesiątki miliardów euro w postaci zachęt do współpracy mogą nie wystarczyć do utworzenia europejskiego rynku uzbrojenia.

Szansą dla producentów z państw UE jest rozbudowa własnych zdolności oraz wykorzystywanie niepewności, związanej z bieżącą polityką USA. Od 2022 roku europejskie państwa NATO dostarczyły na Ukrainę aż 47% importowanej broni (USA nieco mniej, gdyż 45%). W przyszłości Europa będzie w stanie dostarczać Ukrainie jeszcze więcej broni konwencjonalnej, takiej jak samoloty bojowe, pociski dalekiego zasięgu i naziemne systemy obrony powietrznej.

Warunkiem wzrostu europejskiego eksportu byłoby jednak, zdaniem SIPRI, nadanie priorytetu wsparcia Ukrainy ponad krajowymi zamówieniami i eksportem do państw trzecich. Obecnie jest to postulat dyskusyjny. Kolejnym problemem jest zaopatrzenie w amunicję oraz obrona powietrzna i przeciwrakietowa, których posiadanie byłoby niezbędne do zmniejszenia europejskiej zależności od USA.

WNIOSKI

Wnioskując na podstawie danych SIPRI, należy spodziewać się dalszego wzrostu wydatków zbrojeniowych w Europie i na świecie. Dojdzie do osłabienia instytucji międzynarodowych i wzrostu ilości konfliktów międzynarodowych. Sprzeczne interesy USA i Chin oraz rosnący popyt na uzbrojenie na Bliskim Wschodzie oraz w Azji pozostawiają przestrzeń dla rozwoju zdolności militarnych i produkcyjnych państw europejskich.

Stopniowo prowadzi to do wzmocnienia mechanizmów współpracy UE w zakresie obronności oraz rozwoju technologii, produkcji i sprzedaży produktów europejskiego przemysłu zbrojeniowego, który nadal należy do najbardziej zaawansowanych na świecie. Podstawowym celem pozostaje jednak utrzymanie własnej wiarygodności i przygotowanie do obrony europejskich członków NATO przed skutkami agresywnej polityki Federacji Rosyjskiej.

Autor opracowania:

dr Tomasz Pawłuszko